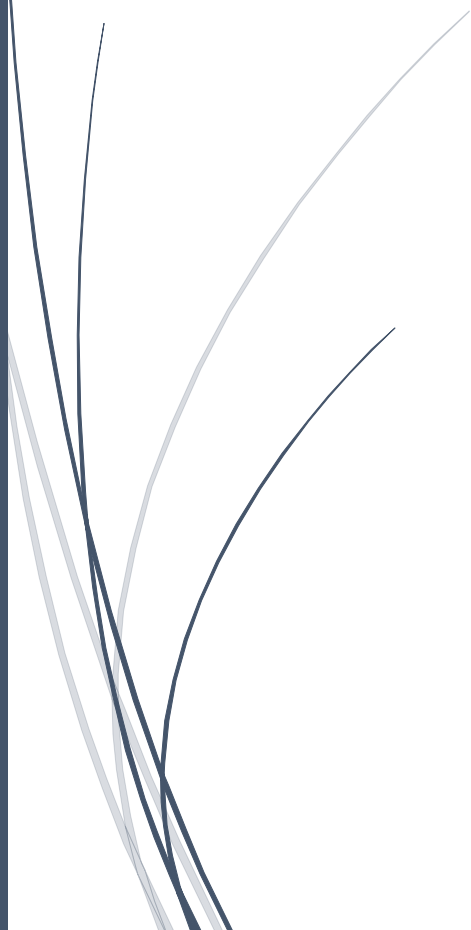

19.03.2019

Jordbruksoppjøret 2019

Norturas innspill til Norges Bondelag og Norsk
Bonde og Småbrukarlag

Innholdsfortegnelse

Norturas prioriterte innspill	3
Stabil målpris for svin – 32,43 kroner per kilo.....	3
Frakttilskuddet må endres – underfinansiert og virker mot målsetting	3
Brems i alle virkemidler som øker produksjonsvolumer på egg og kjøtt	3
Klimatiltak nødvendig for å styrke konkurransekraften	3
Økte prisnedskrivingssetter for kraftfôr – vurdere differensiering av satser.....	3
Investeringsstøtte for modernisering som gir økt dyrevelferd og konkurransekraft.....	3
<i>Litt mer om bakgrunnen for innspillene</i>	<i>4</i>
Bremse og stabilisere råvareproduksjonen	5
<i>Storfe mot markedsbalanse</i>	<i>5</i>
<i>Svin – utfordrende markedsbalanse, ikke rom for økning i målpris</i>	<i>6</i>
<i>Mot balanse i lammeproduksjonen – fortsatt utfordrende overskudd av sau</i>	<i>7</i>
<i>Høy etableringsvilje blant eggprodusenter – kraftig overproduksjon</i>	<i>7</i>
<i>Partene må vurdere produksjonsmålene</i>	<i>8</i>
Klimatilpassing av egg- og kjøttproduksjonen	8
<i>Reduserte utslipp fra fossile kilder.....</i>	<i>9</i>
<i>Redusere CO₂-avtrykket fra drøvtyggerne.....</i>	<i>10</i>
<i>Utnyttelse av beiteressurser og bedring av grovfôrkvaliteten</i>	<i>10</i>
<i>Mulighetene for kvalitetsbasert tilskudd på gras bør utredes</i>	<i>11</i>
<i>Stimulere til forskning på klimatilpasset egg- og husdyrproduksjon.....</i>	<i>12</i>
Styrket konkurransekraft og tilpasning til markedsutvikling	12
<i>Kraftfôrpriser</i>	<i>13</i>
<i>Telledato må avvikles</i>	<i>13</i>
<i>Investering og oppgradering av driftsbygg</i>	<i>14</i>
<i>Investeringsbehov for storfebønder</i>	<i>15</i>
<i>Livdyrfinansiering</i>	<i>15</i>
<i>God dyrehelse – SPF gris.....</i>	<i>15</i>
<i>Kompensasjon for sanering ved LA-MRSA.....</i>	<i>16</i>
<i>Dyrevelferd i småfenæringen</i>	<i>16</i>
Bedre arealbruk og kanalisering	17
<i>Økende underdekning i frakttilskuddet</i>	<i>18</i>
<i>Økende transportpriser</i>	<i>18</i>
<i>Voksende underfinansiering.....</i>	<i>19</i>
<i>Norturas fraktregnskap for 2018.....</i>	<i>20</i>

<i>Innføring av transporttilskudd for fjørfe</i>	20
<i>Styrke kjøttproduksjonen på kombinasjonsbruk og lette kjøttferasene</i>	21
<i>Etablere sterkere incentiver i grasområdene</i>	21
<i>Beitetilskuddene</i>	22
Markedsprognose 2019 og markedet i 2018	23
<i>Prognose egg- og kjøttmarkedet i 2019</i>	23
<i>Egg- og kjøttmarkedet i 2018</i>	24
Rommet for prisutvikling norsk kjøtt og egg	25
Vurdering prisutvikling 2020	25

Norturas prioriterte innspill

Nortura er markedsregulator for egg- og kjøtt i Norge. Samtidig er Nortura en av landets største virksomheter innenfor matvareindustrien. Dette dokumentet er Norturas innspill til avtalepartene i jordbruksforhandlingene i 2018. For helhet og analyse viser vi til resten av dokumentet, under følger Norturas prioriterte innspill oppsummert:

- **Brems i alle virkemidler som øker produksjonsvolumer på egg og kjøtt**

Med unntak av storfe, er Norge selvforsynte med egg og kjøtt. Med de investeringer som er innvilget, forventes en snarlig markedsbalanse også på storfekjøtt. Det er ikke rom for volumøkninger for noen av produksjonene.
- **Stabil målpris for svin – 32,43 kroner per kilo**

Nortura forventer et marked som nærmer seg balanse i 2019, men anser at det fortsatt er betydelig markedsrisiko forbundet med produksjonsplanlegging. Usikkerheten er i første rekke knyttet til effektivitetsforbedringer, bortfall av reguleringseksport, usikker tilslutning til frivillige tiltak og betydelig etterspørselsrisiko.
- **Frakttilskuddet må endres – underfinansiert og virker mot målsetting**

De siste tre årene er underfinansieringen dokumentert til 71,3 mnok. I 2018 er underfinansieringen økt til 37,8 mnok. Underskuddet øker og beregninger Nortura har foretatt viser at underfinansieringen er størst i grisgrendte strøk. Dette motarbeider målet om matproduksjon i hele landet. Modellen må gjennomgås for å rette opp i skjevfordeling og rammen for tilskudd må økes. Dette gjelder for alle produksjoner, det vil si egg, storfe, småfe og svin. Det bør innføres et likende tilskudd på fjørfe.
- **Klimatiltak nødvendig for å styrke konkurransekraften**

For å opprettholde konkurransefordelen til norsk råvare, må landbruket svare på markedets krav om mer klimavennlige produksjoner. Nortura foreslår i dokumentet en rekke tiltak for å redusere både *fossile* utslipp fra gårdsdriften samt tiltak for å redusere *biologiske* utslipp fra husdyr. Nortura mener slike reduksjoner er helt nødvendig for å ivareta konkurransekraften og det er et stort potensial i landbruket for reduksjoner fra begge utslippkilder.
- **Økte prisnedskrivingssatser for kraftfôr – vurdere differensiering av satser**

Økt beite og grasfôring er en del av Norturas anbefalte klima- og markedstiltak for beitedyr. Stryket kornøkonomi kombinert med de siste årenes nedprioritering av prisnedskrivning for kraftfôr svekker lønnsomheten i svine-, fjørfe- og eggneringen. Nortura mener prisnedskrivingsatsene må økes generelt, og så må det settes ned et utvalg som vurderer økte (differensierte) nedskrivingssatser for kraftforintensive produksjoner.
- **Investeringsstøtte for modernisering som gir økt dyrevelferd og konkurransekraft**

Med nedprioritering av tilskudd for økte produksjonsvolumer, mener Nortura at samfunnet må prioritere bevilgninger som bedrer landbrukets investeringsevne og konkurransekraft knyttet til dyrevelferd. To drivkrefter tvinger fram investeringsbehovet: (1) Veterinærfaglige og agronomisk kunnskap og (2) Forbruker og kjededrevne behov som ikke alltid er begrunnet i faglige vurderinger og anbefalinger. Vi ser en tendens til at forbrukere og innkjøpere i større grad får gjennomslag for kostnadsdrivende endringer som ikke alltid er begrunnet i veterinære eller agronomiske anbefalinger. Landbruket har ofte ikke finansiell løfteevne for hyppige og dyre endringer. For å opprettholde landbrukets konkurransekraft, må samfunnet bidra med finansiering av slike endringer.

Vurderingene bygger på markedsutviklingen de siste 12 månedene, vår vurdering av fremtidig etterspørsel og Totalmarkeds seneste prognoser (mars 2019).

Flere av årets innspill er generiske og har relevans på tvers av egg- og kjøttproduksjonene. Vi har derfor endret en hel del på strukturen i notatet i år. Dette vil etter vår vurdering gjøre anbefalingene mer oversiktlig, tydeligere og et kortere dokument. Analyser og beregninger som ligger til grunn for Norturas konklusjoner er tilgjengelige for partene på forespørsel.

Anbefalingene er utarbeidet av administrasjonen og tillitsvalgte og er enstemmig vedtatt i Norturas konsernstyre mandag 18. mars 2019.

Litt mer om bakgrunnen for innspillene

De siste 12 månedene har forbrukertrendene for klimatilpasset landbruk, økt dyrevelferd og lokalbasert småskalaproduksjon styrket seg ytterligere. Klimavennlige produksjoner, høy dyrevelferd og ekstensiv produksjon er DNAet i norsk landbruk. Disse trendene hever risikoen til næringsdrivende i landbruket, men skaper likevel flere muligheter for egg- og kjøttproduksjon i Norge.

Samtidig vil de pågående og forventede fremtidige forhandlinger om frihandelsavtaler kunne svekke importvernet og markedsgrunnlaget for norsk egg- og kjøttproduksjon. Skjeve maktforhold i verdikjeden for mat svekker jordbrukspolitikken, en uavhengig matvareindustri og eliminerer bondens makt og innflytelse over produksjonsplanlegging, struktur og prisfastsettelse av egne produksjoner.

Konsekvensen er en landbruksnæring som eksponeres for kraftig økning i risiko som gjør det mindre attraktivt for bønder å investere i helt nødvendig produksjonstilpasning.

Denne utviklingen er alvorlig med tanke på framtidig konkurransekraft i jordbruket.

De siste oppgjørene har Nortura med økende bekymring pekt på disse trekkene. Fordi den norske landbruksmodellen har spesifikke mål rettet mot selvforsyning og desentralisert matproduksjon, er virkemiddelapparatet rettet inn mot utjamning av kostandsulemper og risikoreduksjon. Norturas innspill i 2019 bygger på foregående års innspill. I år finner vi det nødvendig å fremheve følgende prioriteringer for å øke konkurransekraften til den norske landbruksproduksjonen:

- **Bremse og stabilisere råvareproduksjonen**, styrke de markeds- og produksjonsregulerende virkemidlene, bedret importvern og vurdering av risikoen forbundet med produksjonsmålene for egg- og kjøttproduksjonen.
- **Stimulere til klimatilpassing av primærproduksjonen** for å innfri samfunnets forventninger til lavere klimagassutslipp fra alle produksjonene, men særskilt fra melk- og kjøttproduksjon fra drøvtyggere.
- **Sikre og styrke konkurransefortrinnet til norsk egg- og kjøttproduksjon** gjennom markedsbaserte og offensive støtteordninger for modernisering av driftsapparat, reduserte fôrkostnader, bedret dyrevelferd og dyrehelse i alle produksjoner.
- **Bedre utforming av støttetiltak for å sikre bedre utnyttelse av produksjonsressursene på norske jordbruksarealer.** Dette gjelder spesielt endringer i frakttilskuddet for slaktedyr som motvirker landbrukspolitikken mål, gode tiltak for å stimulere gras- og korndyrking i egnede områder kostnadsreduserende tiltak for kraftfôrkrevende egg- og kjøttproduksjoner.

Dokumentets kapitler er bygget opp rundt disse fire prioriteringene.

Bremse og stabilisere råvareproduksjonen

Nortura er markedsregulator for storfe-, småfe-, gris- og eggproduksjonene i Norge. Dette innebærer at vår målsetting (innenfor rammene av virkemidlene i jordbrukspolitikken) er å realisere selvforsyning og markedsbalanse for disse jordbruksproduktene.

I skrivende stund er norske forbrukere, korrigert for importforpliktelsene, enten selvforsynte eller i ferd med å bli selvforsynte innenfor de produksjonene Nortura har ansvaret for. Utfordringen framover vil være å holde eventuell overskuddsproduksjon på et nivå som er mulig å håndtere med virkemidlene som er tilgjengelig for markedsregulator.

Omsetningsrådet gjennomfører nå utredninger av det produksjons- og markedsregulerende virkemiddelapparatet. Temaet behandles derfor ikke nærmere i dokumentet, men Nortura understreker at det er avgjørende at Omsetningsrådet kommer fram til nye produksjons- og markedsbalanserende verktøy for å håndtere de naturlige svingningene i egg- og kjøttproduksjonen i Norge. Etter det innføringen av WTO-pålagte eksportforbudet (fra 2021), og nye norske retningslinjer for eksport av reguleringslagret kjøtt, er fleksibiliteten i håndtering av overskuddsproduksjon lav.

Eventuelt økte importkvoter som følge av nye frihandelsavtaler vil gjøre nasjonal tilpasning av pris og volum vanskeligere på sikt.

Prognosene fra Totalmarked (se tre siste kapitler) viser et økende overskudd av egg og en usikker markedsutvikling for svin, hvor vi i løpet av 2019 takter mot bedring i markedsbalansen på svin men bortfall av reguleringseksport og usikker etterspørsel øker markedsrisikoen. For småfekategorien som helhet viser prognosen en svak underdekning, men med en alvorlig markedsforstyrrelse i etterspørselsbalansen mellom lam og sau. Prognosen viser et lite underskudd av storfe, men det nærmer seg raskt markedsdekning også for dette dyreslaget.

Storfe mot markedsbalanse

Norturas mål har vært å bringe hjemlig produksjon av storfe opp på nivå med etterspørselen, i tråd med målsettingene for landbrukspolitikken og norske forbrukeres preferanser. Prognoser fra Totalmarked og analyser av markedet viser at vi er i ferd med å nå målsettingene om markedsdekning også på storfekjøtt. De siste to årene, og det siste året særskilt, har risikoen knyttet til både framtidig etterspørsel, og konsekvensene av endrede klima- og handelspolitiske prioriteringer økt.

Det er gjennom Innovasjon Norge bevilget investeringer i nye besetninger og utvidelser av eksisterende anlegg. Over de neste fem årene estimerer Nortura at produksjonsøkningen vil tilsvare om lag 20 000 ekstra ammekyr i markedet, eller 4 100 nybygde bås plasser.

Nortura er bekymret for framtidig overproduksjon av storfekjøtt. Fallende salg og fortsatt etablering av nye bås plasser for ammeku gjør at vi trolig når markedsdekning i Norge i løpet av 2019.

Nortura anbefaler

Det bør ikke stimuleres til produksjonsøkende investeringer for storfe i år. Økning i etableringen av bås plasser, uheldig utvikling i norsk handelspolitikk og svekket importvern, økt slaktning av melkekyr, høye inngangsverdier på reguleringslager og en forventet nedgang i etterspørselen etter storfekjøtt. Nortura anbefaler derfor at det for en periode ikke gis investeringsstøtte som øker produksjonen av storfekjøtt.

Svin – utfordrende markedsbalanse, ikke rom for økning i målpris

Produksjon av gris er det eneste dyreslaget igjen som reguleres gjennom målpris, og hvor prissettingen således er direkte underlagt de årlige jordbruksforhandlingene.

Målt i produksjonsvolum, dyretall og konsum, er gris det viktigste dyreslaget for kjøttproduksjonen og for forbrukeren. Slakteri-, og til en viss grad fabrikkstrukturen, er bygget rundt svinenæringen. For å opprettholde høy effektivitet og lave enhetskostnader i industrien, er det avgjørende med en lønnsom svinenæring i hele landet.

Produksjonen av svinekjøtt er, sammen med fjørfe, blant de mest fôreffektive produksjonene i landbruket. Videre er det en god helsetilstand i svineproduksjonen med lavt antibiotika forbruk og få sykdomstilfeller. Selv om det har vært fokus på tilfeller av dårlig dyrevelferd i svineholdet i Rogaland, er det generelt slik at dyrevelferden i svineholdet er god i Norge.

Lønnsomheten i svineproduksjonen er fallende samtidig med at markedet er preget av overskudd. Nortura antar at råvareproduksjonen vil nærme seg balanse i løpet av 2019, men produksjonsplanleggingen er fortsatt forbundet med betydelig markedsrisiko. Risikoen framover for svineproduksjonen er bundet opp mot følgende faktorer:

1. Lav lønnsomhet grunnet lav pris/overproduksjon, høye omsetningsavgifter og økende kraftfôrkostnader
2. Effektivitetsforbedringer i næringen
3. Bortfall av reguleringseksport
4. Økt usikkerhet knyttet til framtidig etterspørsel etter kjøtt
5. Lavere tilslutning til utkjøpsordningen enn forventet og ønsket
6. Driftsbygg som er i ferd med å bli utdaterte skaper stort behov for vedlikeholds- og oppgraderingsinvesteringer.

Selv om det er tegn som indikerer bedret markedsbalanse, vurderer Nortura at de negative risikoelementene som betydelige. Målsettingen må derfor være å arbeide for å holde produksjonen balanse, slik at det skapes rom for redusert omsetningsavgift og realisering av målprisen for den kommende avtaleperioden.

Nortura anbefaler

Nortura vil på denne bakgrunn anbefale at innretningen i årets jordbruksoppgjør for svinenæringen ikke stimulerer til økt produksjon, men at partene legger til rette for ordninger som bedrer lønnsomheten og konkurransekraften i næringen. Vi anbefaler videre tiltak som bidrar til strukturell og fremtidsrettet omstilling til bedre klimaløsninger, samt midler til tekniske løsninger som kan heve helse- og velferdsstatusen til svinenæringen ytterligere. Nortura mener økte kraftfôrpriser vil være uheldig siden dette er den primære. Hvis kraftfôrprisen heves så må prisnedskrivningstilskuddet heves tilsvarende slik at ikke lønnsomheten i svineproduksjonen senkes ytterligere (se også forslag om differensierte nedskrivingsatser).

Nortura anbefaler at målprisen holdes uendret på 32,43 kroner per kilo.

Mot balanse i lammeproduksjonen – fortsatt utfordrende overskudd av sau

I følge NIBIO er småfebøndene den gruppen innenfor husdyrproduksjonene som ligger lavest i inntekt. Samtidig med dette er sektoren den som ligger høyest i støttenivå, det vil si henter den laveste andelen av inntektene i markedet. Det er flere grunner til dette, men en viktig årsak er at sauene produserer mange fellesgoder som kulturlandskap, bosetting i distriktene, produksjon av rein mat på marginale ressurser som fellesskapet har vært villig til å betale for. En annen utfordring er at sau og lam er et sesongprodukt som ofte blir brukt som lokkevare for å få kunder inn i butikk. Det er derfor ikke alltid noen god kobling mellom prisen på råvaren og utsalgspris i butikk

Det har vært stor oppmerksomhet rettet mot sauene de siste årene. Overproduksjon og håndteringen av et stort reguleringslager har bidratt til å sette søkelys på flere strukturelle utfordringer i næringen.

Det har vært iverksatt flere tiltak for å håndtere lager og overproduksjon. Ved hjelp av frivillige produksjonsregulerende tiltak, omsetningstiltak gjennom dagligvarehandelen, reguleringsstiltak og kommersiell eksport peker prognosene mot en liten underdekning i kategorien for 2019.

Til tross for økende oppmerksomhet rundt god utnyttelse av matressursene i samfunnet, ser Nortura en bekymringsfull nedgang i etterspørselen etter sau fra industrien og forbrukerne. Dette fører til kraftig bygging av sau på reguleringslager, produkter det er vanskelig å selge. Inn i 2019 besto om lag 60 prosent av reguleringslaget for småfe av sau. Dette står i skarp kontrast til 2016 hvor kun 20 prosent av lageret var sau, mens 80 prosent var lam.

Omsetningsrådet vedtok i fjor nye retningslinjer som fjerner muligheten for kommersiell eksportere alle kategorier reguleringslaget kjøtt. Denne problemstillingen har vært særlig aktuell for småfe, men vil kunne gjøre seg gjeldende for alle dyreslag i årene som kommer. Markedsregulator har fått virkemidler tilbake. De gjenstående virkemidlene, destruksjon og fôrproduksjon, anses være «last resort» tiltak som av etiske og omdømmemessige grunner er vanskelige å bruke.

Denne situasjonen skaper strukturelle utfordringer i småfenæringen ved at prisen på lam har falt så mye at det hverken i industri- eller forbrukermarkedet er mulig å selge samme volumer sau som tidligere. Konsekvensen er kraftig lagerbygging av sau som er umulig å realisere innenlands. Markedsregulator må derfor styre produksjonen mot en svak underdekning av småfe i perioden som kommer.

Høy etableringsvilje blant eggprodusenter – kraftig overproduksjon

Etableringsbarrierene for eggproduksjon i Norge er lave. Dette skyldes lave investeringskostnader både på produsent- og industrisiden. Dette skaper forutsetninger for et marked med høy volatilitet, og potensial for «overshooting-effekter» i situasjoner med høye priser eller voksende etterspørsel.

Etter en lengre periode med tilnærmet balanse i markedet, er det nå overskudd i eggmarkedet. Totalmarked rapporterer om historisk høye klekkesatser, og har brukt alle tilgjengelige virkemidler (pris, førtidsslakting og oppfordring til stans i nyetableringer) for å balansere produksjonen.

På denne bakgrunn er det viktig å la politikken ligge fast. Det vil si at en ikke gjør endringer i markedsreguleringen eller konsesjonsbestemmelsene for eggprodusentene nå.

Nortura anbefaler

Nortura anbefaler derfor at det ikke legges opp til støtteordninger som driver volumet oppover i avtaleperioden det nå skal forhandles om. Det er imidlertid nødvendig også for eggproduksjonen å

gjøre tiltak for å bedre konkurransekraften, styrke klimatilpasningen og redusere kostnadene knyttet til eggproduksjonen.

Partene må vurdere produksjonsmålene

Målet for markedsregulator er å sørge for at landet er, korrigert for importforpliktelser, er selvforsynt med kjøtt fra storfe, småfe, gris og egg. For å lykkes i dette arbeidet, er markedsregulator utstyrt med markedsregulerende og i noen grad produksjonsregulerende virkemidler.

På bakgrunn av internasjonale forpliktelser, blant annet WTO, er denne verktøykassen i ferd med å tynnes ut. Dette skaper et nytt risikobilde i landbrukspolitikken, noe som blant annet medfører stadig større utfordringer å sikre avsetning av råvarer det produseres for mye av. Utfordringene knyttet til reguleringslaget av sau er et slikt eksempel. Omsetningsrådet vedtok regelendringer som ikke gjør det mulig å eksportere fra lagret, WTO bestemmelser hindrer reguleringseksport og selv med kraftig prisnedskrivning er det vanskelig å selge overskuddet til industrien eller forbrukermarkedet i Norge.

Fra 2021 vil også reguleringseksporten av svin opphøre og etter flere år med underskudd er vi i ferd med å nå målet om markedsbalanse på storfekjøtt.

Videre øker den markedsmessige avsetningsrisikoen for kjøtt¹. Trender i samfunnet tyder på avtakende etterspørsel etter kjøtt i årene som kommer.

I en situasjon med høy markedsdekning og sjølforsyning, kombinert med begrensede virkemidler for markedsregulering øker risikoen for at markedsregulator kan bli tvunget til å bruke uønskede virkemidler for håndtering av produksjonsoverskudd (for eksempel til fôrproduksjon eller destruksjon). Dette bør vi unngå, både ut fra et økonomisk perspektiv for bonden (omsetningsavgifter) men også ut fra et ressursutnyttelsesperspektiv.

Nortura anbefaler

Nortura mener partene bør sette ned en arbeidsgruppe som vurderer om dagens produksjonsmål med 100 prosent markedsdekning er hensiktsmessig.

Klimatilpassing av egg- og kjøttproduksjonen

Utslipp av klimagasser som CO₂, metan og lystgass fører til global oppvarming og klimaendringer. Det er økende oppmerksomhet i alle sektorer i økonomien rundt disse problemene og hvordan samfunnet kan snu den negative utviklingen i det globale klimaet. Norge har undertegnet en rekke internasjonale avtaler om utslippsreduksjon og vi vil ventelig også knytte oss opp mot EUs system for kontroll og rapportering av måloppnåelse ift. Parisavtalens forpliktelser.

Landbruket er avhengig av et stabilt klima for å kunne planlegge og gjennomføre husdyr- og planteproduksjon. Samtidig bidrar landbruket med klimagassutslipp. Sektoren må stå til ansvar for fossile utslipp fra maskinelt utstyr og oppvarming men også utslipp fra biologiske kilder som husdyr og gjødsel.

Forbrukerne og samfunnet for øvrig forventer at landbruket, som alle andre sektorer, tilpasser seg utfordringen og endrer sin produksjon slik at klimabelastningen blir så lav som mulig. Nortura mener klimatilpassing er blant de viktigste enkeltdriverne i jordbruket i årene som kommer. Etter vår vurdering vil forbrukerne gradvis etterspørre mer produkter med lav klimabelastning. Over tid vil markedet ønske mat som enten har en karbonnøytral eller karbon positiv påvirkning på klimaet.

¹ Se Norturas innspill til Jordbruksoppkjøret 2018, sidene 11-12

I en situasjon hvor det ikke er nødvendig for offentlig sektor å bruke subsidier på å stimulere til produksjonsøkninger, bør forhandlingspartene derfor prioritere klimatilpasninger i jordbruket i årets oppgjør. Dette vil bidra til økt konkurransekraft og markedstilpasning for norske råvarer.

Nortura mener at det bør arbeides på to fronter for å styrke klimaarbeidet i landbruket

1. Reduksjon av utslippene fra *fossile kilder*. Dette er i første rekke utslipp fra driftsmateriell, oppvarming og ventilasjon.
2. Reduksjon i utslipp fra *biologiske kilder*. Dette er i første rekke knyttet til forskning og utvikling av produksjonsmetoder som fører til lavere utslipp fra drøvtyggerne.

Konkurransekraften til norsk landbruk hviler blant annet på dets evne til å tilpasse seg kravene om klimatilpasset produksjon.

Reduserte utslipp fra fossile kilder

På grunn av klimatiske, geografiske og topografiske forutsetninger er landbruksproduksjon i Norge energikrevende. Kalde vintre, kupert terreng og store avstander skaper behov for bruk av fossile energibærere i oppvarming, maskinelt jordbruksutstyr og transporter til og fra gårdene. For å opprettholde god dyrevelferd og -helse er et godt husdyrmiljø en forutsetning. Et godt dyremiljø er synonymt med god og stabil fying og ventilasjon. Dyrevelferd, et godt produksjonsmiljø er med andre ord energikrevende.

Denne utfordringen er lik for alle dyreslagene Nortura har ansvaret for, derfor behandles innspillene samlet i dette kapitlet. Partene bør vurdere følgende tiltak for å stimulere til klimasmart gårdsdrift.

Alle produksjoner i landbruket, og da særlig svin, kylling og eggproduksjonene, er energikrevende. I dag brukes klimavennlig strøm/vannkraft til lys og lette el-behov. Store og energikrevende applikasjoner, som ventilasjon og oppvarming, krever bruk av gårdsprodusert energi som ofte kommer fra propan, mineralolje og liknende. I juni 2018 ble det vedtatt en forskrift om forbud mot bruk av mineralolje. Forskriften er fornuftig, men tilpasningen kostnads-krevende for lavmarginproduksjonen i landbruket.

Dagens støtteordninger for bioenergianlegg er ikke tilstrekkelig for å stimulere til klimasmarte energiløsninger for næringen. Det finnes i dag gode løsninger som næringen kan ta i bruk, men det er nødvendig med en styrkning av virkemiddelapparatet/ordningene samt en økning i rammene for økonomisk støtte. Det er ikke økonomi i landbruket til å bære slike investeringer uten støtte.

Nortura anbefaler

- Gjeninnføre ordningen med tilskudd til energiflis. Ordningen eksisterte fram til 2013, og fungerte slik at det ble gitt tilskudd til uttak av skogvirke fra skog og kulturlandskap så lenge dette ble brukt til energiproduksjon. Målet med ordningen var å stimulere til utbygging av bioenergi i landbruket og gjøre det lønnsomt å få fram energiråstoff som ellers ikke ble utnyttet.
- Dagens ordning med støtteordninger for gardsvarmeanlegg i «Bioenergi-programmet» i Innovasjon Norge oppleves ikke å gi tilstrekkelig stimuli for endring, og har i dag noen begrensende koblinger. For eksempel forutsettes det at tilskudd til varmegjenvinnings- og solenergianlegg bare kan gis til anlegg hvor dette inngår som en del av fyringsanlegget. Alle produksjoner har ikke «løfteevne» til å foreta en investering på 1,2 – 2 millioner kroner i ved/halm/flis-fyringsanlegg, selv om investering fra Innovasjon Norge pt støttes med inntil 35 prosent.

- Varmegjenvinningsanlegg, jordvarme og solfangning er tilgjengelige teknologier som brukes i for liten grad i landbruket i dag. Vi ser at andre land leder an i denne utviklingen. For eksempel har bruken av varmegjenvinning skutt fart i Danmark, og slike installasjoner monteres nå i alle nye anlegg. Også i Norge er det potensial til å nyttiggjøre seg av slik teknologi. For fjørfe-, egg- og svineprodusenter vil slike tiltak både kunne styrke klimaprofilen og over tid senke energikostnaden i produksjonene.
- Partene bør drøfte muligheten for å fjerne el-avgiften for landbruket. Avgiften utgjør en betydelig kostnad for energikrevende husdyrproduksjon og en lemping eller fjerning av avgiften vil bidra til å styrke konkurransekraften i landbruket. Dette tiltaket er gjennomført for andre næringer for eksempel kraftkrevende industri.

Redusere CO₂-avtrykket fra drøvtyggerne

Landbruket har, sammen med politikernes prioriteringer, gjennomført en formidabel dugnad for å øke selvforsyningen av storfekjøtt. Fra 2019 og framover er tiden nå kommet til å bygge videre på suksessen, og bidra til at kjøttproduksjonen også i fremtiden vil være konkurransedyktig i det norske markedet.

Storfe spiller en sentral rolle i det norske landbruket. Kua bidrar med melk og kjøtt, samtidig som den er en viktig og produktiv benytter av våre store nasjonale beiteressurser. De senere årene har fokuset på klima, helse og dyrevelferd også gjort seg gjeldende for storfe. Særlig har kuas produksjon av metangass blitt gjenstand for kritikk, og mange tar nå til orde for at befolkningen må redusere kjøttforbruket som et virkemiddel for å nå nasjonale klimaforpliktelser.

Nortura mener at en av landbrukets viktigste jobber de kommende årene er å bidra til at vi leverer reduksjoner i klimautslipp fra vår eksisterende produksjon. Nortura mener at naturlig utslipp av klimagasser fra biologiske prosesser må håndteres annerledes enn fossile utslipp, slik Stortingets flertall har understreket flere ganger. Nortura er videre bekymret for at klimadebatten om jordbruket kun handler om brutto utslipp. I arbeidet med å etablere gode tiltak og klimamål for landbruket, må netto effektene av næringens aktiviteter medregnes. Det betyr for eksempel at positive bidrag som følge av karbonbinding i jord og økt refleksjon av solvarme (albedoeffekt) som følge av beiting må komme til inntekt i klimaregnskapet.

Det er dokumentert flere gode tiltak for å redusere utslippet fra både biologiske- og maskinelle prosesser i landbruket. Etter det Nortura kjenner til finnes det allerede i dag kunnskap og teknologi som har potensial til å redusere metanproduksjonen fra drøvtyggerne kraftig. Det mangler videre mye kunnskap knyttet til metangassens nedbrytningstid og flyktighet, beitedyrenes positive bidrag til redusert oppvarming av klimaet som følge av nedbeiting/albedo effekter og økt karbonbinding i jordsmonnet.

Oppgaven framover blir derfor ikke å redusere forbruket av kjøtt, men utslippene av CO₂-ekv per produsert kilo kjøtt.

Nortura anbefaler

Norsk sau- og småfe er blant de mest klimavennlige i verden. Målet for årets oppgjør bør være å bidra til å styrke drøvtyggenes konkurransefortrinn ved å legge til rette for beitende produksjoner med lavere klimautslipp, enda bedre dyrevelferd og sunnere kjøtt.

Utnyttelse av beiteressurser og bedring av grovfôrkvaliteten

Det er avgjørende å ikke fortsette sentraliseringstendensen, ved å kanalisere veksten i storfeproduksjonen til områder med gode kornarealer. Det er derfor avgjørende at det legges til

rette for støtteordninger som stimulerer storfeproduksjon i distriktene, der hvor grovfôrbeitene naturlig finnes.

Samtidig med dette vil utnyttelse av de gode beiteressursene som finnes rundt om i landet bidra til at storfedriften bidrar til å ivareta miljømessige interesser knyttet til arts mangfold, god mikrobiologi og motvirkning av gjengroing.

Videre er styrking av beitebruk for både stor- og småfe god klimapolitikk ved at slik fôrutnyttelse både reduserer behovet for kraftfôr, øker karbonbindingspotensialet i jorden og etablerer åpne landskaper som kan reflektere solvarme bort fra jorden (albedoeffekten).

Mulighetene for kvalitetsbasert tilskudd på gras bør utredes

Studier fra blant annet NMBU viser at bedre agronomi og økt kvalitet på grasproduksjonen vil bidra til redusert metanutslipp fra storfe. Videre vil tiltak for å stimulere til økt grovfôr kvalitet redusere behovet for kraftfôr både i melk- og kjøttproduksjonen.

Studier som er gjennomført av blant annet Yara viser at grovfôr kvaliteten varierer mye både i landet generelt, men også innenfor de ulike regionene. Ulike studier viser at potensialet for å øke grovfôr kvaliteten i norsk landbruk er stor. Det er potensial for store forbedringer som vil gi høyere kvalitet, klimaeffekter og redusert kraftfôrkostnad spesielt for storfe men trolig også småfe.

Nortura mener norsk landbruk har et stort potensial på dette området. Kombinert med behovet for redusert metanproduksjon, reduksjon i kraftfôrbruk, økning av norskandel i fôret og forventet økt etterspørsel etter klimasmart kjøtt, mener vi økt kvalitet på gras er en offensiv og framtidrettet tilpasning i jordbruket.

Mye av denne debatten handler om storfe. Det er liten tvil om at for småfe på innmarksbeite og på grasfôr, vil disse tiltakene også være relevante.

Frem til i dag har det vært ansett som vanskelig/umulig å premiere bønder som produserer gras av høy kvalitet. Innføringen av klimakalkulatoren vil imidlertid kunne gjøre det mulig å regne seg tilbake og beregne og dermed premiere høy grovfôr kvalitet. Dette skaper spennende muligheter for å styrke fortrinnene til norske produksjoner, samtidig som landbruket leverer på markedets ønske om mer klimavennlig kjøtt, dyr på beite og med høy norskandel i fôrrasjonen.

Nortura anbefaler

På den bakgrunn mener vi partene bør sette ned en arbeidsgruppe som utreder et tilskudd som premierer effektiv arealbruk og stor produksjon av gras med høye fôrverdier. Et slikt tilskudd bør ta høyde for de ulike klimasonene og må ses i sammenheng med driftsvansketilskuddet.

Øvrige tiltak som bør vurderes:

- Økt arealtilskudd for grasområdene
- Styrking av beitetilskuddet, både på inn- og utmark
- Styrke tilskudd til drenering, vanning og gjerding av beiteområder

Virkemidlene bør derfor stimulere til en positiv utvikling på disse områdene. For å få dette til, må aktuelle virkemidler styrkes, samordnes og målrettes. Dette bør være en sentral del av strategien for å styrke den distriktsorienterte produksjonen av beitedyr i Norge.

Stimulere til forskning på klimatilpasset egg- og husdyrproduksjon

Økt konkurransekraft for storfe framover forutsetter reduserte klimautslipp per kilo produsert kjøtt. Nortura mener at partene i jordbruksoppgjøret må legge til rette for at virksomheter og forskningsinstitusjoner kan søke finansiering av prosjekter som har til hensikt å redusere utslippene av klimagasser fra landbruket generelt, og storfe spesielt.

Det er flere initiativer i gang allerede i regi av Klimasmart landbruk, NMBUs forskning på grovfôrkvalitet, forsøk med enzymhemmere fra TINE og Nortura, Geno og Tyr sitt arbeid med avl og landbruksindustriens prosjekter knyttet til produksjon av bioenergi basert på slakteavfall og gjødsel.

Styrket konkurransekraft og tilpasning til markedsutvikling

Dynamikken og konkurransen i egg- og kjøttneringen er høy. Dette fører til at risikoen tiltar, lønnsomheten utfordres og endringstakten må bli større. Det er flere forhold som driver fram denne utviklingen, men viktigst å understreke er:

- Økende konkurranse fra importerte produkter fra lavkostland utfordrer nasjonal prisdannelse på egg og kjøtt. Det særnorske kostnadsnivået og de landbrukspolitiske forutsetningene bidrar således til økende kostnadsmessig konkurranseulempe for norske egg- og kjøttprodusenter.
- Økt horisontal integrasjon i verdikjeden for mat, fører til at dagligvarehandel og distributører har fått økt makt og innflytelse over landbrukspolitikken og hvordan bøndene tilpasser seg endrede forbrukerkrav.
- Større endringer i forbrukerkrav knyttet til dyrevelferd, klima og helse fører til eskalering i kostnadsnivået og endringsbehovet (uten at behovet nødvendigvis er faglig godt begrunnet)

Svakt pantegrnlag og generell lav investeringskapasitet har ført til et etterslep i utviklings og vedlikeholdsinvesteringer i næringen. I tillegg til ordinære vedlikeholdsbehov som følge av elde og slitasje, er det nå et behov for å gå offensivt inn i tilpasninger som kan svare ut samfunnets krav til klimatilpassing, ytterligere styrking av dyrehelse og -velferd.

Eksempler på slike investeringer er omlegging til mer alternative energi- og oppvarmingskilder, gjødselhåndtering og investeringer i god dyrehelse. Videre ber vi partene legge til rette for støtte til vesentlige ombygginger knyttet til innredning, gjødselhåndtering, fôringssystemer og ventilasjon som fremmer naturlig adferd og god dyrevelferd.

Det er etablert gode støtteordninger gjennom Innovasjon Norge for finansiering av investeringer i næringen, blant annet gjennom ordningen «Bygdenæring – investering og bedriftsutvikling». Det er imidlertid en utfordring at søknader behandles ulikt i regionene.

De senere årene har forbrukerens og storsamfunnets bevissthet rundt god dyrevelferd og dyrehelse økt betraktelig. Økt interesse for dyrenes velferd og helse er en fordel for det norske landbruket, men er samtidig også krevende i perioder hvor det avdekkes uønskede avvik. Mattilsynet gjør en nødvendig jobb, og landbruket må sammen med myndighetene sørge for å håndtere enkelttilfellene på en god måte.

Mediefokuset kan bidra til å svekke det generelle inntrykket av dyrevelferden i husdyrnæringa. Dette er landbruket ikke tjent med. Nortura ønsker derfor at det ved årets oppgjør prioriteres midler som kan bidra til å både styrke den faktiske dyrevelferdsmessige situasjonen ytterligere. Samtidig må næringen selv arbeide gjennom dyrevelferdsprogrammer og lignende for å sikre oppfølging og nødvendig innsyn, slik at tilliten og omdømmet til kan opprettholdes.

Nortura anbefaler

Gitt at behovet i næringen nå *ikke* handler om å øke produksjonen, mener Nortura at ordningen bør endres slik at investeringer som retter seg mot ikke produksjonsøkende tiltak for markedstilpasning, klima, dyrevelferd og – helse vektlegges. Samtidig bør det gis støtte gjennom ordningen til vedlikeholds investeringer som følge av slitasje og elde.

Kraftfôrpriser

Kostnadsnivået i Norge er høyt, og fordi norske bønder henter om lag 80 % av inntektene i markedet gir dette også høyere priser på norske jordbruksvarer sammenliknet med ellers i verden. Importvernet er i dag den største begrensningen for hvor høy pris norske varer kan ha.

For svine-, fjørfe- og eggprodusentene er kostnaden forbundet med kraftfôr særlig viktig, da fôrkostnaden er en betydelig kostnadskomponent i regnskapet for bonden. Derfor påvirker lønnsomheten i varierende grad mellom de forskjellige husdyrproduksjonene.

Markedsordningen for korn bidrar til stabile råvarepriser, og virkemidlene i korn og kraftfôrpolitikken gir muligheter både til å opprettholde en god økonomi i kornproduksjonen samtidig som kraftfôrprisen holdes på et forsvarlig nivå. I dag har bøndene svært liten mulighet til å videreføre økte kraftfôrpriser i markedet. Økte fôrpriser svekker lønnsomheten i produksjonene. Næringen er derfor sårbar for økte priser på innsatsfaktorene.

Nortura mener det er rett å stimulere til god økonomi i kornproduksjonene, men det må følges opp med kostnadsreducerende tiltak for kraftfôr. Dette gjelder særlig for de kraftforkrevende produksjonene.

Nortura er kritisk til statens manglende vilje til å kompensere økte kornpriser gjennom tiltak som letter belastningen for egg- og kjøttprodusentene. Økte priser på fôrkorn og soya har de siste årene ikke blitt kompensert fullt ut i form av prisnedskrivningstilskudd.

Nortura anbefaler

1. Prisnedskrivings-satsen må økes i årets oppgjør og hente inn økte kostnader og det tapte konkurransefortrinnet som har blitt akkumulert de siste to årene
2. Frakttilskuddene for korn og kraftfôr må kompenseres for generell økning i kostnadsnivået og dieselavgift.
3. Det settes ned et partssammensatt utvalg som vurderer en ordning med differensiert prisnedskrivning på kraftfôr. Utredningen må vurdere om en differensiert sats som favoriserer kraftforkrevende svine-, fjørfe- og eggproduksjon er mulig å gjennomføre, samtidig som redusert kraftfôrbruk blant drøvtyggere kan bidra til bedre kanalisering og økte klimagevinster i landbruket. Utvalget leverer innstilling til jordbruksoppgjøret i 2020.

Telledato må avvikles

Sikker telling av dyr som grunnlag for tilskudd til husdyrproduksjonene er viktig for korrekt tildeling og tillit til systemene. Telledatoer påvirker beslutninger om slaktetidspunkt for mange produsenter. Årsaken til dette er den store økonomiske verdien som ligger i dyreantallet på telledato. Telledatoene samsvarer ofte ikke med optimalt driftsopplegg hos den enkelte bonde, og heller ikke med hensynet til en optimal vareflyt og balanse i markedet. For å motvirke for store uheldige utslag, benyttes det i dag prisvirkemidler i betydelig grad. Gjennom prisløypen for engrospris, ekstra avtaletillegg og økning av omsetningsavgift rundt telledatoen, har en for en stor grad nøytralisert drivkraften i telledatoene. Det er uheldig å bruke sterke prisvirkemidler for å løse

ubalanser i markedet som skyldes leveransemønster skapt av telledatoer. Prisvirkemidlene bør etter Norturas mening benyttes til å påvirke slakting og forsyning til å samsvare med markedets behov. Nortura har derfor gjennom lengre tid bedt om at det arbeides frem forenklete og mer effektive ordninger som kan erstatte telledato.

Et effektivisert system gjennom registrene vil dessuten gjøre det enklere å produsere i tråd med etterspørselen, og således også forenkle og effektivisere markedsbalanseringen.

Nortura mener at tiden er inne for å modernisere ordningen, og avvikle systemet med telledato. Husdyrregisteret må kunne danne grunnlag for utbetaling av tilskudd. Det er overraskende at utfordringen med å koble dyr og produksjonsform ikke er løst, og vi forventer at erfaringene fra pilotprosjektene bringer en overgang fra dagens telledatoer nærmere. Nortura vil presisere at det ikke er et individregister på småfe, dette må løses i forbindelse med et slikt prosjekt.

I forbindelse med oppgjøret i 2013 ble SLF og Mattilsynet bedt om å utrede om Husdyrregisteret kunne brukes til utmåling av produksjonstilskudd for storfe. På bakgrunn av denne utredningen gikk statens forhandlingsutvalg i sitt tilbud i 2014 ikke inn for en omlegging til bruk av Husdyrregisteret i tilskuddsforvaltningen av storfe.

Nortura mener det ligger en betydelig forenklings- og effektiviseringsgevinst i å tilrettelegge for at Husdyrregisteret kan benyttes som grunnlag i tilskuddsforvaltningen. Dersom man ikke er fornøyd med datakvaliteten i husdyrregistret, vil et tilskuddssystem som baserer seg på dette registret etablere et sterkt incentiv for produsentene til å oppdatere registret løpende. Partene bør derfor arbeide for at det blir lagt til rette for en forenklet løsning knyttet til telledatoer.

Nortura anbefaler

Konkret foreslår Nortura at arbeidet med avvikling av telledato som grunnlag for tilskuddsforvaltningen avvikles, og det etableres et pilotprosjekt for ett dyreslag, for eksempel storfe, som baserer seg på husdyrregistret.

Investering og oppgradering av driftsbygg

Generelt er det et kraftig investeringssetterslep på driftsbygninger i jordbruket. Moderne produksjonsbygg er en forutsetning for kostnadseffektiv drift, tilpasning til faktiske og forventede endringer i regelverket, god dyrevelferd og -helse samt klimaeffektiv produksjon.

Det er i stadig større grad er markeds- og forbrukerorienterte krav, og ikke nødvendigvis agronome- og veterinærfaglige krav, som skaper endringspress i landbruket. Mange av disse, som for eksempel klimatilpasning er fornuftige. Men, noen av endringene som kreves gjennomført er uheldige og dårlig faglig forankret. Nortura er bekymret for om landbrukets investeringsevne er tilpasset hurtige skift og noen ganger urimelige omstillingskrav. Jordbruksavtalen bør framover legge vekt på å sette bøndene bedre i stand til å planlegge for å respondere på slike omstillingskrav.

Innovasjon Norge har fokus på denne problemstillingen, men Nortura mener at ordningene med investeringsstøtte fra Innovasjon Norge i enda større utstrekning bør stimulere til moderniseringer og omlegginger som følger endrede krav fra samfunnet og forbrukere.

Tildelingskriteriene i Innovasjon Norge er basert på nasjonale føringer, men lokale partnerskapsbaserte rammer. Dette har virket positivt for å steds- og arealtilpassede investeringstilskudd. I takt med at omstillings- og investeringsbehovet i stadig større grad knytter seg til generiske og nasjonale prioriteringer (klima, dyrevelferd, helse), vil det framover være behov for

strammere nasjonale føringer for tildeling og kvalifikasjon til støtte fra IN. Konkrete eksempler på slike investeringer kan være omlegging til eggproduksjon til frittgående høner, omlegging til SPF gris, dyrevelferd i storfefjøs og modernisering av driftsbygg for vinterfôra sau.

Nortura anbefaler

Nortura foreslår derfor at partene i tillegg ser på hvordan IN i større grad kan bidra til å stimulere til omlegging som følge av endrede nasjonale krav og forbrukerpreferanser knyttet til klima, dyrevelferd og -helse. Produksjonskrav («vesentlig kapasitetsøkning») bør ikke tillegges vekt i tildelingskriteriene.

Nortura mener videre at det bør tilrettelegges for regnskapsmessig avsetning av overskudd i fond med skattefordel for midler som øremerkes til investeringer i disse formålene.

Investeringsbehov for storfebønder

Investeringsstøtte er ofte en forutsetning for at utbyggingsprosjekter blir realisert. Med tanke på best mulig utnyttelse av grovforressursene, er det viktig at finansieringsordningen også gjøres tilgjengelig for mindre og middels store bruk både med kombinasjons- og spesialisert produksjon.

Etter Norturas vurdering bør innretningen på investeringsstøtten gjennom Innovasjon Norge struktureres på samme måte som soneinndelte driftstilskudd. Soner som ligger utenfor kornområdene, og i de mest attraktive grovfôr og beiteområdene i distriktene, bør prioriteres.

De årlige investeringene i landbruket ligger på rundt 8,5 milliarder kroner. Dette skaper et stort investeringssetterslep. Agri Analyse beregnet i 2013 at investeringsbehovet i landbruket ligger på mellom 16,5 – 26,5 milliarder kroner årlig. Årsakene til dette er sammensatte, men dårlig økonomi/lave marginer og et svakt pantegrunnlag for risikolån i flere steder av landet er to viktige grunner.

I forbindelse med behandlingen av jordbruksmeldingen i juni 2017 ble det sendt inn et innspill fra Landkreditt om å tillate banker å etablere ordninger som kan bidra til å løse utfordringene knyttet til finansiering av investeringer i områder med lave panteverdier. Nortura mener Landkreditts forslag er fornuftige, og at partene i oppgjøret bør vurdere dem i forbindelse med årets oppgjør.

Livdyrfinansiering

En flaskehals for etablering av en storfekjøttbesetning basert på ammeku, er finansiering av selve besetningen (livdyr). Dette er påpekt ved flere anledninger, bl.a. i rapport fra ekspertgruppen fra 2013. Tilgang til finansiering av livdyrkjøp er fortsatt en stor utfordring, spesielt i distriktene hvor pantegrunnlaget ofte er lavt.

Nortura anbefaler

Vi ber om at innkjøp av livdyr blir tatt med i grunnlaget for investeringslån fra Innovasjon Norge.

God dyrehelse – SPF gris

God helse og velferd er en av de viktigste fortrinnene til norsk svinenæring. De senere årene har forbrukerens og storsamfunnets bevissthet rundt god dyrevelferd og -helse økt betraktelig.

Næringen har gjennom Norsvin selv tatt initiativ til et program for at norsk svinproduksjon skal være såkalt SPF-basert innen 2030. I første omgang er det et mål om å øke antall SPF slaktegris i landet til hver fjerde gris innen 2019. I dag er kanskje hver åttende slaktegris SPF. Og innen 2024 er målet at foredlingsbesetningene i Norge har SPF-status.

SPF står for spesifikk patogenfri gris. SPF betyr at besetningen er fri for sykdommene: nysesjue, dysenteri, mycoplasma og APP.

Dette er et viktig tiltak som vil gjøre en produksjon med en allerede robust helse- og velferdsstatus enda bedre. Overgang til patogenfri gris vil styrke både dyrehelsen og dyrevelferden ytterligere. Overgangen er imidlertid kostnadskreven, og den medfører at enkeltbesetninger må tas ut av produksjonen i en periode når omleggingen skjer. Det er forventet at effektiviteten i produksjonen vil øke ytterligere etter gjennomført omlegging.

I følge Norsvin varierer saneringskostnaden, men et rimelig kostnadsanslag ligger på mellom 16 000 - 18 000 kroner per purke. En besetning på 120 purker vil dermed få en saneringskostnad på rundt to millioner kroner.

Nortura støtter en overgang til SPF gris. Vi mener dette er en rett vei videre for norsk svineproduksjon som vil gjøre at den framover vil svare ut forbrukerkrav og strengere krav til dyrehelse og velferd. Det bør vurderes om det er hensiktsmessig å starte med å etablere geografiske SPF-soner ved en generell implementering av SPF gris i Norge. Matsikkerhetsmessig vil det kunne være attraktivt å sikre genene ved innføring av SPF soner som hindrer smitte over sonegrensene.

Nortura anbefaler

I arbeidet med å tilrettelegge for en fremtidsrettet svineproduksjon, mener Nortura at partene i oppgjøret bør prioritere tiltak som vil bidra til å styrke forbrukerlojaliteten og som bygger videre på den gode dyrevelferden og dyrehelsen i næringen. Innovasjon Norge gis økt rammer for å kunne gi investingsstøtte til dem som ønsker å gå over til SPF-besetning. Dette vil øke omleggingstakten og bedre helsestatusen på gris, samtidig som det i en periode med stor andel purker i markedet vil redusere antall purker og dermed smågris

Kompensasjon for sanering ved LA-MRSA

Norsk svinehold er i en særstilling i verden når det kommer til lavt antibiotikaforbruk og få forekomster av LA-MRSA. I flere land har myndighetene gitt opp kampen mot LA-MRSA. I Norge har vi som mål å holde besetningene rene for denne resistente bakterien.

Samfunnets ønske om holde norske besetninger fri for denne bakterien, fører til store kostnader og konsekvenser for produsenter som må sanere besetningene ved funn av LA-MRSA.

Nortura er bekymret for at det fortsatt ikke er etablert en god kompensasjonsordning ved sanering av svinebesetninger ved utbrudd av LA-MRSA. LA-MRSA er et folkehelseproblem, som et tiltak for å redusere risiko for smitte er det etablert en målsetting om en MRSA-fri svineproduksjon i Norge. Det er etter Norturas syn i samfunnets interesse at felleskapet bidrar til å dekke kostnaden i slike situasjoner. Store deler av saneringskostnaden blir i dag belastet næringen selv, ofte med store negative konsekvenser for berørte svinebønder.

Nortura anbefaler

Nortura ber om at det opprettes et fond for finansiering av kostnadene forbundet med sanering av besetninger for de produsentene som blir rammet.

Dyrevelferd i småfenæringen

Beitende dyr bidrar til bedre dyrevelferd med gode klimaeffekter som følge av karbonbinding og albedoeffekt. Fribeitende småfe har dette som konkurransefaktor mot andre dyreslag, og er en

egenskap ved det norske småfeholdet Nortura mener det er viktig å ivareta. Men for å sikre god dyrevelferd for dyr på fritt beite, er det etter Norturas vurdering viktig å øke støtten til tiltak som skjermer småfe fra rovdyr, sikrer hyppigere tilsyn i beitesesongen og som reduserer antallet dyr som ikke blir funnet i løpet av sankeperioden på høsten.

Digitalisering av saueholdet gjennom tilskudd til kjøp av elektronisk overvåkingsutstyr: Mindre sau og færre sauebønder som nyttiggjør seg av utmarksbeiter gjør det mer arbeidskrevende med sau i utmark, noe som fører til at sannsynligheten for at sau blir værende igjen etter sanking øker. Elektronisk overvåkingsutstyr vil lette sankingen og gjøre tilsynet bedre og mer effektivt samtidig åpne for store muligheter for økt digitalisering og utnyttelse av relevant informasjon knyttet til saueholdet.

Nortura anbefaler

Tiltak som bør bevilges økt støtte:

- **Digitalisering av saueholdet gjennom tilskudd til kjøp av elektronisk overvåkingsutstyr:** Mindre sau og færre sauebønder som nyttiggjør seg av utmarksbeiter gjør det mer arbeidskrevende med sau i utmark, noe som fører til at sannsynligheten for at sau blir værende igjen etter sanking øker. Elektronisk overvåkingsutstyr vil lette sankingen og gjøre tilsynet bedre og mer effektivt samtidig åpne for store muligheter for økt digitalisering og utnyttelse av relevant informasjon knyttet til saueholdet. Tilskuddet bør søkes gitt til radiobjellelag, sankelag eller liknende videreføring av bruk om enkeltbønder slutter med sau/småfe.
- **Investeringsstøtte til fellestiltak i utmarksbeiter gjennom organisert beitebruk i er svært viktig for å øke bruken av utmarka.** Støtte til oppsetting av sperregjerder, bruer, bygging av sankeanlegg og så videre bidrar positivt til dyrevelferd og dyrehelse og styrker småfenæringa som en utmarksbasert næring. Ordningen bør derfor ytterligere forsterkes i årets oppgjør.

Bedre arealbruk og kanalisering

Klimaet er i endring og påvirker produksjonsforutsetningene i jordbruket gjennom ekstremvær. Tørkeperioder og perioder med kraftig nedbør fører på hver sin måte til reduserte avlinger og fôrtilgang for beitende dyr. For husdyrbønder er det en voksende utfordring at de ustabile klimatiske forholdene gjør fôrproduksjonen uforutsigbar, både hva gjelder volum og kvalitet. I vekstsesongen 2017 var utfordringene spesielt store på Vestlandet hvor nedbørsmengdene førte til redusert kvalitet på fôret eller i mange tilfeller at det ikke var mulig å gjennomføre en slått. I 2018 var utfordringene snudd på hodet, med ekstrem tørke i store deler av vekstsesongen og påfølgende kraftig nedbør på ettersommeren og høsten.

For å gjøre landets matproduksjon mer robust og forutsigbar er det behov for gode vannings- og dreneringstiltak som kan bufre mot både tørke og ekstrem nedbør. Nortura er kjent med at tilskuddsavsetningene ikke blir utnyttet fullt ut. Dette finner vi merkelig, og ber om at det blir vurdert om ordningene er utformet godt nok slik at de treffer det reelle behovet.

Nortura anbefaler

Nortura mener det er fornuftig med en gjennomgang av ordningene for å sikre at innretningen treffer det reelle behovet for drenering og vanningsanlegg, tilpasset de geografiske forholdene. Det bør også vurderes om andre tiltak for å sikre forutsigbar matproduksjon er hensiktsmessige.

Økende underdekning i frakttilskuddet

Et flertall i Stortinget har ved flere anledninger de siste årene pekt på betydningen av fraktutjevningsordningen for målrealisering i landbrukspolitikken. Ordningen er viktig for å utjamne inntektsforskjeller mellom bønder som bor nært og langt fra slakteriene. Intensjonen i ordningen er at kostnadsulempen bønder som bor langt fra anleggene har skal bli utliknet, slik at transportkostnaden blir lik i hele landet.

Markedsregulator sitter på en høyere andel av de produsenter som befinner seg langt i fra anlegg, enn den øvrige slakteribransjen. For markedsregulators konkurransekraft er det avgjørende at rammen i fraktutjamningen dekker inn merkostnadene ved frakt av dyr fra gård og til slakteri. En riktigere inndekking vil gi en riktigere konkurransesituasjon både i husdyrtette områder av Norge og i områder med mer spredt husdyrproduksjon og dermed lengre geografiske avstander.

Nortura har gjennom flere innspill til faglagene påpekt en voksende underfinansiering uten at jordbruksavtalene har bidratt til å rette opp i den økende skjevheten. I årets innspill har Nortura beregnet det samlede underskuddet per region med utgangspunkt i satsene per kommune. Beregningene viser at underskuddet øker og at det øker i takt med avstandene til nærmeste anlegg.

Ordningene virker dermed motsatt av hva målsettingene er i jordbrukspolitikken. Et annet alvorlig utslag av underfinansieringen er at markedsregulator mister konkurransekraft i tilførselsmarkedet i sentrale områder, da underdekningen blir viderefakturert i våre slakteoppkjøp til bonden. Fordi øvrige slakterier har lavere transportavstander, kan de enten øke sin avregningspris til bonde, styrke sine marginer med samme avregningspris eller utføre en kombinasjon av de to. samtidig fjernes konkurranseelementet i mer perifere områder.

Resultatet er uansett at markedsregulator over år er påført en betydelig konkurranseulempet i råvaremarkedet.

Nortura har i perioden 2013-2016 kompensert for kostnadsøkninger og underfinansiering i ordningen gjennom effektiviseringstiltak.

Økende transportpriser

Det har vært en betydelig kostnadsøkning for lastebiltransporter. Siden 2009 har kostnadene økt med 29,1 prosent for transport med ferge og 28,3 prosent for transport uten fergetransport². Siste 12 måneder (12/2017-12/2018) er kostnadsveksten for lastebiltransporter (uten ferge) økt med 4,8 prosent og 4,9 prosent (med ferge).

Med virkning fra 2019 ble det norske regelverket for kjøre- og hviletid harmonisert med EU også på dyretransporter. Det vil si, unntaksbestemmelsen som har vært praktisert i Norge (på grunn av geografi) er opphevet. Dette vil påføre slakteriene store ekstra kostnader som er kompensert i satsene med virkning fra 2020. For 2019 vil Nortura vil Norturas frakttregnskap bli påført en ekstra kostnad på 15,6 millioner kroner.

Denne ekstraordinære kostnaden legger seg på toppen av eksisterende underfinansiering, og vil bli viderefakturert gjennom slakteoppkjøret til Norturas produsenter i løpe av 2019.

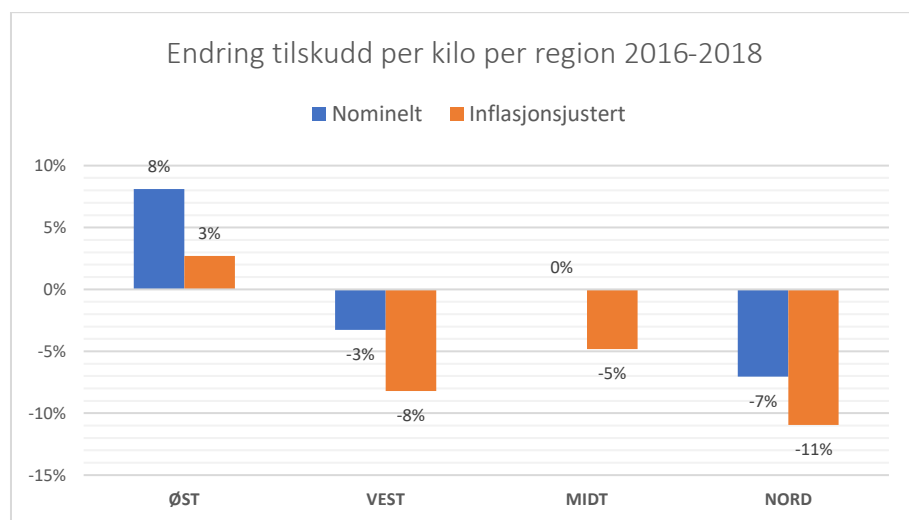
² <https://www.ssb.no/transport-og-reiseliv/statistikker/kilt>

Voksende underfinansiering

Beregninger Nortura har gjort viser en kraftig forverring av den nominelle og inflasjonsjusterte utviklingen i ramme og satser for fraktilskuddene, samlet og fordelt på slaktedyr. Bildet er entydig og viser en kraftig nedgang i gjennomsnittssatsene for alle dyreslag. Sammenliknet med 2015 har de inflasjonsjusterte satsene for svin, småfe og storfe blitt redusert med hhv -1, -6 og -8 prosent.

Bevilgning/Ramme (mnok)	2015	2016	2017	2018
Fraktilskudd slaktedyr	130	128,38	125,12	123,62
Fraktilskudd egg	8	8,59	8,44	8,21
Fraktilskudd kraftfôr	119	133,2	130,81	127,31
<i>Inflasjonsjustert til 2015-kroner - Kilde SSB</i>				
Gj.sn satser slakterier > 1500 tonn (kr)	2015	2016	2017	2018
Gris	10,73	12,26	13,87	12,15
Småfe	31,5	31,33	30,07	29,35
Storfe	243	226,93	211,56	210,51
<i>Inflasjonsjustert til 2015-kroner - Kilde SSB</i>				

Dette gir store utslag i fraktregnskapet til Nortura, en belastning som øker med antallet produsenter som bor langt fra anleggene. Nortura har hatt en samlet gjennomgang av fraktregnskaper og satser siden 2015 helt ned på kommunenivå. Utover en økende underdekning år for år, viser tallene at underfinansieringen er størst i regioner med store avstander mellom folk, bønder og anlegg.

Figuren over viser at de gjennomsnittlige tilskuddene er redusert til dels kraftig både nominelt og reelt (justert for inflasjon) siden 2016 for alle regioner med unntak av region øst.

Nortura viderefører underfinansieringen til produsentene gjennom slakteoppgjøret. Dette skjer ved trekk i nettonoteringen med en gjennomsnittssats utformet i tråd med målsettingene i landbrukspolitikken (utjamning av prisforskjeller) og prinsippene i samvirkeorganisasjonen (likebehandling).

Tabellen under viser forskjellen i tilskudd per kilo slakt mottatt anlegg fratrukket den faktiske transportkostnaden. Beregningene er gjort med utgangspunkt i forskriftssatsene ned på hver kommune og tilhørende Nortura anlegg. Tallene er ikke inflasjonsjustert, men dokumenterer likevel en kraftig vekst i underfinansieringen, -13 prosent i snitt på landet med region Nord som området som kommer dårligst ut med en forverring i fraktregnskapet på -27 prosent i perioden 2016-2018.

Område	2016	2017	2018	2016-2018
Øst	-0,93	-0,95	-1,04	-12 %
Vest	-0,9	-0,97	-1,02	-13 %
Midt	-0,93	-0,96	-1	-8 %
Nord	-0,78	-0,98	-0,99	-27 %
Gjennomsnitt	-0,9	-0,96	-1,02	-13 %

Norturas fraktreregnskap for 2018

Nortura har dokumentert gjennom en rekke jordbruksoppgjør underfinansiering og hvordan dette påvirker bonden, markedsregulator og Nortura Industris konkurransekraft negativt.

I 2017 dokumenterte vi en underfinansiering på 24,6 millioner kroner. I 2019 er underfinansieringen økt til 37,8 mnok, noe som fører til en samlet underfinansiering de tre siste årene på 71, 3 millioner kroner.

Nortura mener at frakttilskuddet til inntransport av slaktedyr er et helt avgjørende grunnlag for aktiv husdyrproduksjon i hele landet. Frakttilskudd har en direkte inntektseffekt for kjøttprodusentene, og dagens modell for utmåling av tilskudd er målrettet og effektiv for å redusere avstandsurempene for anleggsfjerne produsenter.

Markedsregulator taper konkurransekraft som følge av underfinansieringen. Dette bidrar til å undergrave markedsbalanseringsordningen, da mottakplikten virker ensidig mot markedsregulator. Øvrige slakterier kan velge korte transportavstander for sine leveranser. Som påpekt betyr dette at netto noteringspriser (til bonde) blir lavere enn de bør være for Norturas produsenter, mens øvrig industri har mulighet til enten å gi bedre priser eller selv øke sine marginer på grunn av at noteringsprisen blir redusert med størrelsen på underfinansieringen.

Fordi Nortura taper konkurransekraft på grunn av gjennomføringen av geografisk utjamnet frakttrek, vil vi fremover måtte vurdere å innføre geografisk differensiering av frakttrekene dersom denne underfinansieringen vedvarer.

Det er et uttalt flertallspolitisk ønske om fraktordninger som virker utjavnende og ikke skaper konkurranseulempen for bønder som bor langt fra anlegg og/eller har høye transportkostnader. Dagens modell bidrar i for liten grad til dette.

Nortura anbefaler

I beregninger Nortura har gjennomført, og etter dialog med Landbruksdirektoratet, ser vi at det er behov for at partene nedsetter en arbeidsgruppe skal gjennomgå fraktordningene med tanke på landbrukspolitisk måloppnåelse. Spesielt bør arbeidsgruppen vurdere: (1) I hvilken grad *satsene* virker utjavnende og rett i forhold til bønder og produksjoner/dyreslag som må transporteres langt til anlegg/slakteri og (2) Hvor stor er den reelle underfinansieringen av ordningen, etter en eventuell justering av modellen for beregning av satser.

Justeringer og inndekning av underfinansiering må innbefatte alle produksjoner, det vil si egg, storfe, svin og småfe. Se kapitlet under om vurderinger på fjørfe.

Innføring av transporttilskudd for fjørfe

I fjorårets oppgjør ba Nortura om at fjørfe måtte inkluderes i ordningen om fraktutjamning. Dette ble ikke berørt forhandlingene i 2018, men behovet er fortsatt til stede. Nortura viser til dokumentet fra i fjor for grundige beregninger og analyse.

Nortura anbefaler

Nortura ber om at partene vurderer innføring av fraktilskudd på fjørfe uten at dette påvirker rammen for de andre dyreslagene. Modellen som legges til grunn bør tilsvare den fra de øvrige dyreslagene (evt justert etter gjennomgang, som beskrevet over). Ordningen har en beregnet årlig kostnadsramme på noe over 11 mnok.

Styrke kjøttproduksjonen på kombinasjonsbruk og lette kjøttferasene

I 2015 ble det innført et kvalitetstilskudd på fire kroner per kilo, i tillegg til et krav om at kyr må ha født en kalv siste 15 måneder for å være berettiget husdyrtilskuddet. Dette tilskuddet ble endret allerede i 2016 med en skarp differensiering mellom klasse O og O+/bedre (kr 2,50/kg for klasse O og kr 7,50/kg for klasse O+ eller bedre). Fra 1. januar 2018 ble der også innført et krav om at kvalitetstilskuddet kun utbetales for fettgruppe 4- eller lavere.

Innføring av kvalitetstilskuddet, og inkluderingen av klasse O, er et viktig og riktig signal til kombinasjonsprodusentene om å prioritere kjøttproduksjon. Vi har sett at tilskuddet har effekt, og at kjøttproduksjonen får høyre prioritet også på mange melkebruk

Forskjellen mellom O og O+ er imidlertid så stor at konsekvensen blir negativ for kjøttproduksjonen på melkebrukene. En av konsekvensene er unødvendig føring for å oppnå O+, med den konsekvens at det produseres mye fett som det ikke er etterspørsel etter i markedet. Videre vil det i en periode med betydelig fall i melkeproduksjonen som følge av bortfallet av Jarlsberg eksport og generelt fall i konsum, være viktig å etablere positive stimuli for å opprettholde bestanden på kombinasjonsbrukene.

Nortura mener kombinasjonsproduksjonen fortsatt bør utgjøre grunnfjellet i norsk kjøttproduksjon, men det er ikke mulig å se for seg å ivareta etterspørselen etter kvaliteter uten samtidig å stimulere ammekuproduksjonen.

Nortura anbefaler

Nortura vil på denne bakgrunn be partene om å justere kvalitetstilskuddet for storfe, samtidig med at det etablerte fetttrekket opprettholdes slik det ble innført for to år siden. Nortura mener derfor at satsene bør vurderes justert slik:

- Klasse O justeres fra 2,5 kroner til 5,0 kroner
- Klasse O+ beholdes til 7,5 kroner

Nortura har regnet at effekten ved denne justeringen er en økning i samlede tilskudd på storfe på rundt 35 mnok per år.

Etablere sterkere incentiver i grasområdene

Importen av storfekjøtt er mer enn halvert siden 2015 gjennom en systematisk satsing på ammeku i Norge. Strategien har vært vellykket, og vi går imot markedsbalanse med norsk kjøtt og internasjonale kvoteforpliktelser.

Det er dermed ikke grunnlag for produksjonsstimulerende virkemidler, ut over de som eksisterer per i dag. Det er imidlertid behov for å styrke kombinasjonsproduksjonen, samt øke incentivene til produksjon av storfekjøtt der hvor ressursgrunnlaget er best. Det har vært en tendens til for høy etablering av ammekubesetninger i østlandsområdet hvor forutsetningene for kornproduksjon er god.

Nortura mener det trengs bedre virkemidler for å styrke kjøttproduksjonen utenfor kornområdene. Det skal bemerkes at dagens soneinndelinger kan være lite egnet som fordelingsmekanisme for tilskudd. Ordningen er lite finmasket og bommer i noen tilfeller i forhold til de kanaliseringseffektene som søkes oppnådd. For eksempel finnes det områder østafjells hvor kornproduksjon egner seg i noen deler av området, mens andre deler er høytliggende og lite egnet for kornproduksjon. Grovmaskede ordninger vil ofte utelukke slike områder, som for eksempel Ringsaker med en topografi som varierer fra 120 moh. Til 600 moh.

Nortura anbefaler

Tiltak som bør vurderes er for eksempel:

- Differensiert styrking av beitetilskudd og arealtilskudd for grovfôrproduksjon i disse regionene
- I stedet for økning av kornpris, øke arealtilskuddet for kornproduksjon for ikke å skade de kraftforkrevende produksjonene
- Nortura støtter Norges Bondelags initiativ til å drøfte innføring av en modell som tar sikte på et strukturert «pyramidetilskudd» med et kanaliseringselement for ammekuproduksjonen for å stimulere mellomstore bruk og storfeproduksjon på grasarealer.
- Øke investeringsrammen for gårder i typiske grasområder som ønsker å forsere overgang fra bås til løsdrift før 2034. Dette vil både gi en god framtidsretting av næringen i disse områdene, og det vil virke sterkt kanaliserende.
- Vurdering av differensiert kraftfôrpris hvor kraftfôr til svin, egg, kylling og kalkun blir tilgodesett med høyere nedskrivingsatser.

Beitetilskuddene

De norske jordbruksarealene er særdeles godt tilpasset beitedyr. Landbrukspolitikken er da også tilpasset disse forutsetningene med et sett med ordninger som er men å kanalisere produksjonene dit hvor forutsetningene er best. Grovt sett ønsker vi at kornet skal produseres i midt- og Øst-Norge mens Vestlandet og nordover er best egnet for grasproduksjon og beitende små- og storfe.

Mye tyder på at beitedyr blir viktigere i matproduksjonen framover. Ringvirkningene av beiting er mange, blant annet:

- Positive klimaeffekter ved karbonbinding i jordsmonn, albedovirkning
- Positive miljøeffekter som følge av økt mikrobiologisk mangfold og insektliv
- Positive dyrevelferdsmessige forhold for stor- og småfe
- Positive effekter for befolkningen og økonomisk oppside for turistnæringen gjennom åpne landskaper med dyr

Arealer med urter og grasvekster som ikke utnyttes til fôr for drøvtyggere vil avgi CO₂. Beiting fremmer økt karbonbinding i jorda og holder landskaper åpne, noe som øker sol/varmerefleksjon og bidrar til nedkjøling av atmosfæren (albedoeffekten). Om disse arealene utnyttes som grovfôr eller til beitende storfe vil det gi en positiv effekt for netto klimautslipp fra sektoren. For eksempel vil nedbeiting på utmarks-, kultur- og innmarksbeiter bidra til gjødsling som i sin tur bidrar til god rotutvikling på vekster som bidrar til å binde CO₂ i jordsmonnet. En grovfôrbasert små- og storfekjøttproduksjon vil, spesielt i kombinasjon med beite, bidra positivt til å realisere Stortingets mål om å «reducere utslipp per produserte enhet».

Beitedyr vil for øvrig øke det mikrobiologiske mangfoldet i jordsmonnet, samtidig som det vil stimulere formeringen av insekter.

Styrking av beitetilskuddet vil dessuten virke positivt for kanaliseringen av både småfe- og storfeproduksjonen, men det er spesielt kanaliseringsproblemstillingene rundt storfe hvor sterke incentiver for beitebruk vil være gunstig. En styrking av beitetilskuddet virker mindre produksjonsdrivende enn kvalitetstilskuddet. Nortura mener at dette virkemidlet må tas i bruk også i årets oppgjør på en måte som også virker positivt i forhold til en ønsket kanalisering av kjøttproduksjon utenfor kornområdene.

Det generelle beitetilskuddet ble redusert ved oppgjøret i 2016 fra 58 til 40 kroner per dyr per år. Denne satsen ble ikke justert i 2018, noe som er i strid med ønsket om markedstilpasning og økt økologisering av husdyrproduksjonen. Det har vært økning i utmarksbeitetilskuddene (spesielt for storfe) i samme periode.

Nortura anbefaler

Nortura mener at retningen i oppgjøret må være å stimulere til god arealbruk og utstrakt beitebruk for små- og storfe. Nortura anbefaler at partene lukker reduserer gapet mellom inn- og utmarksbeitetilskuddene som ble skapt etter oppgjøret i 2016. Nortura foreslår derfor å øke det generelle beitetilskuddet med 20 kroner for småfe og 30 kroner for storfe. Utmarksbeitetilskuddet bør vurderes økt med 30 kroner for både små- og storfe. Nortura støtter videre forslaget fra TYR om etablering av et særskilt tilskudd for ku med kalv på beite.

Markedsprognose 2019 og markedet i 2018

Vurderingene av markedsutsiktene bygger på prognoser for salgsproduksjon og engrossalg. Importkvotene regnes inn i markedsbalansen. Prognosene utarbeides av Totalmarked kjøtt og egg. Dette dokumentet baseres på prognosen per mars 2019.

Prognose egg- og kjøttmarkedet i 2019

	Salgsproduksjon		Importkvoter	Engrossalg		Balanse
	tonn	19/18		tonn	19/18	
Storfe/kalv	86 000	97	9 170 ¹⁾	98 100	99	-3 000
Sau/lam	24 700	94	906 ²⁾	26 200	98	-600
Gris	130 500	95	2 000 ³⁾	133 500	99	-1 000
Egg	66 300	105	290 ⁴⁾	64 650	101	2 000

- 1) For storfe er det inkludert en antatt SACU-import av 4.921 tonn storfekjøtt m/ben. Videre er WTO-kvoten på 1084 tonn, EU-kvote på 2.500 tonn og GSP-kvote på 665 tonn biffer og fileter (omregnet til storfekjøtt m/ben) tatt med.
- 2) Importen inkluderer WTO-kvoten på 206 tonn, import av 600 tonn fra Island og 100 tonn SACU m/ben.
- 3) Inkludert spekk på 950 tonn og 150 tonn av WTO-kvoten på 1.381 tonn. Inkluderer også EU-kvote på 900 tonn.
- 4) Forutsetter i prognosen inntak av EU-kvoten på 290 tonn egg.

Det prognoseres per mars 2019 et underskudd av storfekjøtt i 2019 på om lag 3 000 tonn etter at importkvotene er tatt inn. Medregnet reguleringslager ved inngangen til året er en tett på markedsbalanse. Det ventes en reduksjon i produksjonen på 3 % sammenlignet med 2018, noe som må sees i sammenheng med høy slakting i fjor pga. tørke. Redusert okseslakting gir størst utslag,

enda slaktevektene forutsettes å øke sammenlignet med 2018. Kuslaktingen ventes å øke noe i 2019 på grunn av lavere melkekvoter. Det prognoseres en reduksjon i engrossalget av helt slakt storfe på om lag 1 prosent sammenlignet med 2018. Det legges til grunn om lag uendret mordyrtdall i 2019. Det ventes fortsatt en vekst i ammekuttallet, men den utlignes av reduksjonen i melkekuttallet.

For gris viser prognosen for 2019 et underskudd på 1 000 tonn. Det prognoseres en reduksjon i produksjonen på nær 5 prosent sammenlignet med 2018, basert på en nedgang i solgte sæd-doser på ca. 7 prosent. Det forventes en fortsatt økning i effektiviteten på ca. 3 prosent. Slaktevektene forutsettes å øke på grunn stor slakting av lettgris i 2018. Det lå om lag 3000 tonn med grisekjøtt på reguleringslager pr. 4. mars 2019. Det er prognosert en reduksjon i engrossalget av helt slakt på om lag 1 prosent sammenlignet med 2018.

For sau og lam viser prognosen en liten underdekning i 2019, men korrigert for reguleringslager er det fortsatt overskudd, særlig av sau. Det prognoseres en reduksjon i produksjonen på om lag 6 prosent sammenlignet med 2018. Hovedårsaken til nedgangen er en reduksjon i bestanden. Med bakgrunn i fostertellingene er det lagt inn en økning i antall lam per søye i 2019 og slaktevektene er satt som gjennomsnittet for de siste 5 årene. Det prognoseres en reduksjon i engrossalget på om lag 2 prosent sammenlignet med 2018, men det er en økning sammenlignet med årene 2014-2016.

For egg viser prognosen et overskudd på 2 000 tonn egg i 2019. Tilførslene forventes å øke med nesten 5 prosent sammenlignet med 2018. Hovedårsaken er nyetableringer. Vel 1 % av økningen fra 2018 skyldes at det i prognosen ikke ligger inne noe førtidsslakting av verpehøner. Engrossalget prognoseres å øke med 1 prosent. Omsetningsrådet har godkjent førtidsslakting av verpehøns tilsvarende 1 000 tonn egg i 2019. Det vil bidra til å redusere tilførslene og overdekningen.

Egg- og kjøttmarkedet i 2018

	Salgs- produksjon		Import- kvoter	Engrossalg		Balanse	Adm. og annen import	Markeds- dekning inkl. adm.import
	Tonn	18/17		Tonn	18/17			
Storfe/kalv	89 000	105	7 300 ¹⁾	99 000	97	-2 700	4 700	2 000
Sau/lam	26 300	98	723 ²⁾	26 850	97	200		-
Gris	136 900	100	1 635 ³⁾	135 100	99	3 500		-
Egg	63 500	101	405 ⁴⁾	64 000	101	-100		-
Kylling	88 900	99	386 ⁵⁾	89 700	99			-
Kalkun	7 600	82		7 800	83			-

(1) Omfatter bl.a. SACU-import av 4.285 tonn storfekjøtt omregnet m/ben, samt WTO-, EU- og GSP-kvoter. (2) Fra Island: 527 tonn. WTO-kvoter på 181 tonn og 14 tonn SACU omregnet m/ben. (3) Spekk utgjorde 942 tonn og 693 tonn av EU-/WTO-kvoter. (4) Import på 405 tonn egg. (5) Benyttet EU-kvoter. Reguleringseksport 2018: 1.884 tonn gris

Totalmarkedet for kjøtt og egg var også i 2018 preget av overskudd av gris og ubalanse for sau. Nesten hele eksportkvoten på nærmere 1.900 tonn svinekjøtt ble benyttet, og det ble også i 2018 gjennomført tiltak for å sikre norsk ribbe til jul. For storfe var det fortsatt underskudd av norskprodusert storfekjøtt i 1. halvår. Tilførslene økte delvis på grunn av tørken med vel 4.000 tonn, mens engrossalget gikk ned med nærmere 3.000 tonn fra året før. Det var import til nedsatt toll store deler av 1. halvår, men tørken på sommeren medførte økt slakting og et reguleringslager på 2 750 tonn ved utgangen av året. Uttak av 775 tonn som følge av utslakting av verpehøner før tiden ga tilnærmet balanse i eggmarkedet i 2018.

For storfe var det åpning for import med administrativ tollnedsettelse fra februar til midten av juli. Det var ikke tollnedsettelse for import av sideflesk/ribbe i 2018.

Importen av kjøtt og kjøttvarer, hele kapittel 2 i tolltariffen, samt kapitlene 1601 og 1602, var i 2018 på 20.250 tonn. Importvolumet i 2018 var med det 4.450 tonn lavere enn i 2017. Det ble importert om lag 5.700 tonn mindre storfe sammenlignet med året før.

Rommet for prisutvikling norsk kjøtt og egg

Prisutviklingen i det norske markedet er særlig begrenset av den nasjonale markedsbalansen og styrken på importvernet. Vi opplever at det for tiden er krevende å ta ut hele verdien på norske biffer og fileter av storfe fordi billig import ødelegger dette markedet. Figuren under viser styrken i tollvernet på utvalgte produkter og stykningsdeler.

Produkt	Norsk pris kr. Pr kg.	Norsk pris = 100	EU/VM-pris* i % av norsk	Anvendt toll i % el. Kr/kg EU el. GSP*	Importpris + toll i % av norsk pris. Tall > 100 gir prisvern
Storfeskrotter	60,40	100	EU 51 %	EU 63,08	Krone 104 %
Storfeindrefilet	304,90	100	EU 40 %	EU 539,52	Prosent 177 %
Svin, skrotter	31,70	100	EU 43 %	EU 38,24	Krone 121 %
Svin, indrefilet	104,70	100	EU 36 %	EU 103,09	Krone 98 %
Lam, skrotter	62,10	100	EU 68 %	EU 223,28	Prosent 360 %
Lammelår	97,80	100	EU 55 %	EU 139,15	Krone 142 %
Kyllingfilet fryst	83,30	100	EU 32 %	EU 93,08	Krone 112 %
Kyllingfilet fersk	83,30	100	EU 33 %	EU 128,83	Krone 155 %
Konsumegg	16,50	100	EU 66 %	EU 23,45	Krone 142 %

Merk at importvernet for spansk ku gir ikke tilfredsstillende importvern da importprisen med toll ligger på 93 prosent av norsk pris. Tabellen er ajour per 8. mars 2019.

Vurdering prisutvikling 2020

Prisutviklingen i 2020 henger i hovedsak sammen med markedsbalansen. I det store og hele er det overproduksjon, eller tilnærmet markedsbalanse for husdyrproduksjonene. Dette tilsier at partene i jordbruksforhandlingene ikke kan forvente særlig økte markedsinntekter. For de produksjonene som viser tydelig overproduksjon kan det bli nødvendig med prisreduksjon dersom markedssituasjonen forbedres.